

Љубиша М. Деспотовић^[1]

Институт за политичке студије
Београд (Србија)

УДК 930.85(497.11:437.6)(082)(049.32)

316.722(=163.41)(082)(049.32)

316.722(=162.4)(082)(049.32)

Приказ

Примљен: 20.4.2026.

Прихваћен: 25.4.2026.

doi: 10.5937/napredak7-66655

Српско-словачки односи кроз векове: друштвена, културна и духовна димензија

Вања Глишин, Кристијан Обшуст,
Мирослав Кмећ (ур.): *Српско-словачке
културне везе и национални идентитети.*
Институт за политичке студије / Архив
Војводине / Филозофски факултет,
Универзитет Мађеј Бел, Београд – Нови Сад
– Банска Бистрица, 2024, стр. 314.

Тематски зборник радова *Српско-словачке
културне везе и национални идентитети*
резултат је научне конференције одржане
29. новембра 2024. у Конференцијској сали
Института за политичке студије у Београду.
Организација научног скупа и приређивање
тематског зборника радова представља први
корак у заједничкој научној сарадњи између три
реномиране установе из Републике Србије и
Словачке Републике: Института за политичке

[1] ljubisadespotovic1962@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-0473-2829>

студије из Београда, Архива Војводине из Новог Сада и Филозофског факултета Универзитета Мађеја Бел из Банске Бистрице, што му даје посебну институционалну и научну тежину.

У зборнику је публиковано шеснаест радова на српском, словачком и енглеском језику, што додатно доприноси његовој међународној видљивости и научној релевантности. Публиковање овог зборника представља пионирски подухват будући да је у њему дат темељан приказ веза између два народа и да поставља стабилне основе за даљу свеобухватну сарадњу. Дакле, основна вредност огледа се у интердисциплинарном карактеру, што је услов за разумевање српско-словачких односа, који имају дугу и богату историју, испреплетену вишедимензионалном политичком, дипломатском, економском, привредном, културно-уметничком и научно-образовном сарадњом. Уреднички концепт доследно прати идеју да се културне везе и национални идентитети сагледавају у дугом историјском трајању, пре свега од 19. века до данас, уважавајући шири средњоевропски и балкански контекст. Иако је тематски оквир наизглед преширок, концептуално је јасан будући да су у фокусу културне интеракције, политички односи, религијске везе и обликовање националних идентитета у сложеним историјским околностима.

Посебно место у зборнику заузимају радови који се баве догађајима у 19. веку. Текст др Небојше Кузмановића о српским романтичарима и Словацима пружа детаљну анализу интелектуалних и образовних веза српских и словачких народних трибуна у периоду романтизма који су студирали на Братиславском евангелистичком лицеју. Слично томе, рад професора Мирослава Кмећа

осветљава словачко-српске културне и политичке односе у изборним процесима на простору данашње Војводине с краја 19. и почетка 20. века. Професор Михал Бабјак анализира личност Јосифа Подградског, једног од најзначајнијих словачких романтичара, који је допринео оснаживању друштвених и културних веза између Срба и Словака у 19. веку. Др Зденка Валент Белић такође пише о Јосифу Подградском као о личности која је подједнако припадала словачкој и српској култури. Подградски је већи део живота провео у Србији, писао је о владарима из династије Обреновића, о Светозару Милетићу, и градио је блиске везе са Србима до краја свог живота. Отуда је преглед догађаја и процеса током 19. века научно и друштвено значајан део зборника, јер упознаје читаоце с бројним не толико познатим чињеницама које су обликовале српско-словачке везе.

Радови у зборнику тежишно су усмерени на догађаје и процесе у 20. веку. Рад др Петра Мичка и др Антона Хрубона посвећен је положају Словака на простору Југославије од 1918. до 1941. године. Аутори се фокусирају на културне интеракције југословенских Словака са „другом домовином“, односно са словачком државом. Професор Марек Сирни фокусирао се на период од 1939. до 1941. године, настојећи да прикаже односе између Словачке и Југославије, односно између словачке државе и заједнице словачких исељеника у Југославији. Акценат на словачко-српске културне односе у периоду од 1931. до 1934. године ставио је Франтишек Јакоб, настојећи да прикаже активности културних друштава и уметника и анализира значај међусобних односа Прве Чехословачке Републике и Краљевине Југославије.

Оригиналан допринос тематском зборнику пружио је историчар др Немања Девић, који је, на основу анализе штампе и пропаганде Комунистичке партије Југославије у листу *Пролетер*, приказао на који начин се стварала слика о Југославији, Пољској и Чехословачкој у штампи и пропаганди од 1919. до 1939. године. О периоду након Другог светског рата писао је професор Небојша Петровић, анализирајући положај Словака у Војводини од 1945. до 1952. године. Реч је о периоду изразитих друштвених промена, које су се одразиле и на словачко становништво на овим просторима. Кристијан Обшуст нуди општи приказ питања колективних идентитета припадника словачке националне мањине у Републици Србији, што је незаобилазно за даље разумевање појава и процеса. Тиме је дат садржајан и аргументован приказ сарадње између двеју држава у сложеним политичким и друштвеним околностима 20. века.

Духовна и религијска димензија српско-словачких односа анализирана је у више радова. Саша Антонијевић нуди вишевековни историјски приказ функционисања Српске православне цркве у Словачкој и истиче духовне везе између двају народа. Темпорално ужи приказ духовних веза представљен је у раду Радована Пилиповића и Иване Лукнар, који указује на верске везе између Срба и Закарпатја, односно на значај Српске православне цркве у међуратној Чехословачкој од 1918. до 1940. године. Професор Владимир Коцвар анализира деловање преподобног Јустина Поповића у Источној Словачкој и Подкарпатској Русији, са циљем да се предоче достигнућа и проблеми током обнављања православља. Актуелни контекст религијских односа између

Републике Србије, Републике Српске и Словачке Републике представио је у свом раду Слободан Продић, истичући духовни аспект као начин за јачање сарадње. Наведени радови указују на то да су духовне и религијске димензије важан чинилац сарадње и приближавања двају народа како током историје, тако и данас.

Догађаји и процеси на почетку 21. века анализирани су у радовима др Ане Јевтовић и др Вање Глишина. Колегиница Јевтовић написала је рад о политичкој комуникацији и медијском унитаризму у кризним ситуацијама, са фокусом на медијску слику насталу након атентата на словачког премијера Роберта Фица. Колегиница Јевтовић аналитично, аргументовано и научно утемељено анализира веома сложену и актуелну тему, што је допринос зборнику радова у контексту савремених српско-словачких односа. Последњи рад у зборнику написао је др Глишин, анализирајући геополитички положај Србије и Словачке у контексту немачког средњоевропског континентализма, што отвара ширу перспективу и ситуира српско-словачке везе у оквиру савремених међународних односа и геополитике. Овај рад потврђује да културне и идентитетске везе нису изоловане од геополитичких процеса.

Зборник радова *Српско-словачке културне везе и национални идентитети* садржински обједињује радове који научно утемељено и аргументовано анализирају догађаје и процесе у 19, 20. и 21. веку. Вредност зборника није само у сабирању постојећих сазнања него је и у постављању темеља за даља истраживања и продубљивања сарадње између српске и словачке научне и друштвене заједнице. Сведоци смо

континуитета добрих односа између Срба и Словака више од два века што је својеврсни друштвени и политиколошки феномен, који је, можемо рећи, раритетан на простору југоисточне Европе.

Отуда потреба да се приреди наведени зборник и да се настави са оснаживањем српско-словачких културних, образовних, научних, духовних и међународних веза.

References/Литература

Glišin, V., Obšust, K., and Kmeć, M. (eds.) (2024). *Serbian-Slovak Cultural Ties and National Identities*. Beograd – Novi Sad – Banská Bystrica: Institut za političke studije / Arhiv Vojvodine / Filozofski fakultet. [In Serbian]